

Byla C-161/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka

Gavimo data:

2023 m. kovo 16 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Satversmes tiesa (Latvija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. kovo 14 d.

Konstitucinio skundo pareiškėjai:

VL

ZS

LIREVA INVESTMENTS LIMITED

VI

FORTRESS FINANCE Inc.

Kita šalis:

Latvijas Republikas Saeima (Latvija)

Pagrindinės bylos dalykas

Kriminālprocesa likums (Baudziamojo proceso įstatymas) 124 straipsnio 6 dalies, 125 straipsnio 3 dalies ir 126 straipsnio 3¹ dalies atitikties *Latvijas Republikas Satversme* (Latvijos Respublikos Konstitucija) 92 straipsnio pirmam ir antram sakiniams vertinimas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Remdamasis SESV 267 straipsniu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, i) ar pagrindinėje byloje nagrinėjami nacionalinės teisės

aktai, pagal kuriuos sprendimą dėl nusikalstamu būdu gautų pajamų konfiskavimo nacionalinis teismas priima atskiro proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto metu, patenka į Direktyvos 2014/42/ES ir Pamatinio sprendimo 2005/212/TVR taikymo sritį; ii) ar ginčijamose teisės nuostatose įtvirtintas teisinis reguliavimas dėl turto nusikalstamos kilmės įrodinėjimo laikytinas suderinamu su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ir direktyvoje įtvirtinta teise į teisingą bylos nagrinėjimą; iii) jei ginčijamos teisės nuostatos yra nesuderinamos su Sąjungos teise, ar jų teisinės pasekmės gali būti paliktos jų galiojimo laikotarpiu?

Prejudiciniai klausimai

1.1. Ar nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinis teismas priima sprendimą dėl nusikalstamu būdu gautų pajamų konfiskavimo, užbaigęs nuo pagrindinės baudžiamosios bylos atskirtą procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, prieš konstatuodamas, kad įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš pripažindamas asmenį kaltu dėl jos įvykdymo, ir kuriuose numatytas konfiskavimas, grindžiamas iš baudžiamosios bylos išskirta medžiaga, patenka į Direktyvos 2014/42, ypač jos 4 straipsnio, ir Pamatinio sprendimo 2005/212, ypač jo 2 straipsnio, taikymo sritį?

1.2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar toks kaip ginčijamose nuostatose įtvirtintas turto nusikalstamos kilmės įrodinėjimo vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto nacionalinis teisinis reguliavimas laikytinas suderinamu su Chartijos 47 ir 48 straipsniuose ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teise į teisingą bylos nagrinėjimą?

1.3. Ar Sąjungos teisės viršenybės principas turi būti aiškinamas taip: jam prieštarauja valstybės narės konstitucinio teismo, nagrinėjančio konstitucinį skundą dėl nacionalinio teisinio reguliavimo, kuris pripažintas nesuderinamu su Sąjungos teise, sprendimas, kad taikomas teisinio tikrumo principas ir kad šio teisinio reguliavimo teisinės pasekmės reikia palikti jo galiojimo laikotarpiu?“

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio pirma pastraipa, antros pastraipos pirmas sakinytis ir 48 straipsnio pirma pastraipa.

2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (toliau – Pamatinis sprendimas 2005/212) 10 konstatuojamoji dalis, 1, 2 ir 4 straipsniai.

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų išaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (toliau – Direktyva 2014/42) 9, 15, 22 ir 38 konstatuojamosios

dalys, 1 straipsnio 1 dalis, 2 straipsnio 4 dalis, 4 straipsnis, 5 straipsnis ir 8 straipsnio 1 dalis.

Teisingumo Teismo jurisprudencija

2020 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo „*AGRO IN 2001*“, C-234/18, EU:C:2020:221, 56 ir 57 punktai.

2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 36, 37 ir 41 punktai.

2021 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Okrazhna prokuratura – Varna*, C 845/19 ir C 863/19, EU:C:2021:864, 75 punktas.

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Latvijas Republikas Saeima (Baudos taškai)*, C-439/19, EU:C:2021:504, 132 ir 133 punktai.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

2018 m. birželio 28 d. Didžiosios kolegijos sprendimo byloje *G.I.E.M. S.r.l. ir kt. prieš Italiją* (pareiškimas Nr. 1828/06) 211, 223–225 ir 233 punktai.

2015 m. gegužės 12 d. Sprendimo byloje *Gogitidze ir kiti prieš Gruziją* (pareiškimas Nr. 36862/05) 102 ir 103 punktai.

1986 m. gegužės 25 d. Sprendimo byloje *Feldbrugge prieš Nyderlandus* (pareiškimas Nr. 8562/79) 44 punktas.

1993 m. spalio 27 d. Sprendimo byloje *Dombo Beheer BV prieš Nyderlandus* (pareiškimas Nr. 14448/88) 33 punktas.

2010 m. liepos 15 d. Sprendimo *Šikić prieš Kroatiją* (pareiškimas Nr. 9143/08), 52 punktas.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Latvijas Republikas Satversme (Latvijos Respublikos Konstitucija, toliau – Konstitucija) 92 straipsnio pirmuose dvejuose sakiniuose nurodyta: „Kiekvienas asmuo gali ginti savo teises ir teisėtus interesus teisingame teisme. Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka.“

Krimināllikums (Baudžiamasis įstatymas) 70.¹⁰ straipsnis, kuriame apibrėžiamas specialusis turto konfiskavimas, ir 70.¹¹ straipsnio pirma pastraipa, kurioje apibrėžiamas nusikalstamu būdu įgytas turtas.

Kriminālprocesa likums (Baudžiamojo proceso įstatymas) 124 straipsnio 6 dalis, kurioje apibrėžiamas įrodinėjimo dalykas, 125 straipsnio 3 dalis dėl teisinės fakto prezumpcijos ir 126 straipsnio 3.¹ dalis, kurioje apibrėžiami įrodinėjimo subjektai ir įrodinėjimo pareiga (toliau – ginčijamos nuostatos). Dabartinės redakcijos ginčijamos nuostatos galioja nuo 2019 m. gruodžio 24 d.

Baudžiamojo proceso įstatymo 356 straipsnis, kuriame nustatyta turto pripažinimo įgytu nusikalstamu būdu tvarka.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Pagal Baudžiamojo proceso įstatymo 124 straipsnio 6 dalį baudžiamajame procese ir procese dėl nusikalstamu būdu įgyto turto aplinkybės, susijusios su nusikalstama turto kilme, laikomos įrodytomis, jeigu įrodinėjimo metu yra pagrindas padaryti išvadą, kad labiau tikėtina, jog turtas yra nusikalstamos, o ne teisėtos kilmės.

Pagal Baudžiamojo proceso įstatymo 125 straipsnio 3 dalį laikoma įrodyta, kad turtas, dėl kurio atliktos pinigų plovimo operacijos, yra nusikalstamos kilmės, jei baudžiamajame procese dalyvaujantis asmuo negali pateikti patikimo paaiškinimo apie teisėtą turto kilmę ir jei remdamasis įrodymų visuma procesui vadovaujantis asmuo gali manyti, kad turtas tikriausiai yra nusikalstamos kilmės.

Baudžiamojo proceso įstatymo 126 straipsnio 3.¹ dalyje numatyta, kad, jeigu baudžiamajame procese dalyvaujantis asmuo teigia, kad turtas nelaikytinas įgytu nusikalstamu būdu, pareiga įrodyti atitinkamo turto kilmės teisėtumą tenka šiam asmeniui. Jei asmuo per nustatytą terminą nepateikia patikimos informacijos apie turto kilmės teisėtumą, jam nesuteikiama galimybė gauti žalos, patirtos dėl baudžiamojo proceso metu jam taikomų apribojimų tvarkyti tą turtą, atlyginimą.

- 2 Byla dėl ginčijamų nuostatų atitikties Konstitucijos 92 straipsnio pirmam ir antram sakiniam Konstituciniame Teisme (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) pradėta nagrinėti, remiantis penkių konstitucinio skundo pareiškėjų prašymais. Konstitucinio skundo pareiškėjai teigia, kad ginčijamos nuostatos nesuderinamos su Konstitucijos 92 straipsnio pirmu ir antru sakiniais, taip pat su Direktyvos 2014/42 8 straipsnyje įtvirtintomis garantijomis ir Pamatiniu sprendimu 2005/212.
- 3 Iš bylos medžiagos matyti, kad Latvijoje pagal Baudžiamojo įstatymo 195 straipsnio 3 dalį buvo iškeltos kelios atskiros baudžiamosios bylos dėl įtariamo didelio masto neteisėtai gautų pinigų plovimo. Tose baudžiamosiose bylose vis dar atliekamas ikiteisminis tyrimas. Visose jose procesui vadovaujantis asmuo areštavo konstitucinių skundų pareiškėjų finansines lėšas ar nekilnojamąjį turtą, inicijavo procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir perdavė bylos dėl to turto medžiagą teismui, kad šis priimtų sprendimą. Galutiniu teismo sprendimu visose minėtose bylose konstitucinių skundų pareiškėjų turtas buvo pripažintas įgytu nusikalstamu būdu ir konfiskuotas valstybės naudai.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Konstitucinio skundo pareiškėjai teigia, kad ginčijamos nuostatos neužtikrina šalių lygiateisiškumo principo laikymosi ir pažeidžia nekaltumo prezumpcijos principą. Jų nuomone, procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto patenka į Direktyvos 2014/42 taikymo sritį, todėl asmenims, kurių turtas konfiskuotas tokio proceso metu, taikytinos šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje numatytos garantijos, kad su turtu susijusiam asmeniui būtų užtikrinta teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą. Kadangi procesui dėl nusikalstamu būdu įgyto turto yra būdingi ne išplėsto konfiskavimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/42 5 straipsnį, o konfiskavimo be apkaltinamojo nuosprendžio principai, vykdant tokį procesą neturėtų būti taikoma teisinė fakto prezumpcija.
- 5 Kai procesui vadovaujantis asmuo preziuoja, kad turtas yra nusikalstamos kilmės, konstitucinio skundo pareiškėjams tenka neproporcingai didelė našta įrodyti turto kilmės teisėtumą ir jiems nesuteikiama pakankamų ir veiksmingų procesinių garantijų šiai prezumpcijai paneigti. Taigi vykdydamas procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto procesui vadovaujantis asmuo gali būti palankesnėje padėtyje nei su turtu susijęs asmuo.
- 6 Ginčijamą aktą priėmusi institucija – *Saeima* (Latvijos Parlamentas) – mano, kad ginčijamomis nuostatomis užtikrinamas ir šalių lygiateisiškumo, ir nekaltumo prezumpcijos principų laikymasis. Procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto skirtas situacijai, kai reikia spręsti klausimą dėl turto pripažinimo įgytu nusikalstamu būdu, nors asmuo dar nėra pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo įstatymų nustatyta tvarka. Latvijos tarptautiniai įsipareigojimai apima pareigą sukurti teisinę sistemą, užtikrinančią nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą. Tai taip pat matyti iš Direktyvos 2014/42.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Ginčijamos nuostatos yra nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo proceso teisinio reguliavimo dalis, todėl atliekant šį vertinimą reikšmingi Chartijos 47 ir 48 straipsniai taip pat Direktyva 2014/42 ir Pamatinis sprendimas 2005/212.
- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad su procesu dėl nusikalstamu būdu įgyto turto susijusios nusikalstamos veikos patenka į Direktyvos 2014/42 materialinę taikymo sritį ir kad už šias veikas numatyta baudžiamoji sankcija – laisvės atėmimas nuo trejų iki dvylikos metų – atitinka Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsnio 1 dalyje numatytą sankciją.
- 9 Teismas nurodė, kad Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, yra teisės aktas, kuriuo valstybės narės įpareigojamos nustatyti bendras minimalias taisykles dėl nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo, siekiant palengvinti baudžiamojoje byloje teismo priimtų nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimą. Direktyva 2014/42 nereglamentuojamas nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgyto turto

konfiskavimas, kurį vykdyti valstybės narės teismas nurodo vykstant su vienos ar daugiau nusikalstamų veikų įvykdymo konstatavimu nesusijusiam procesui arba iš karto po jo. Tokiam konfiskavimui netaikomos šioje direktyvoje, kaip nurodyta jos 1 straipsnio 1 dalyje, nustatytos minimalios taisyklės, todėl jo teisinis reglamentavimas, kaip nurodyta minėtos direktyvos 22 konstatuojamojoje dalyje, priskiriamas prie valstybių narių kompetencijos savo nacionalinėje teisėje numatyti platesnės apimties įgaliojimus. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, gali būti taikoma Baudžiamojo proceso įstatyme įtvirtintam proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto teisiniui reguliavimui.

- 10 Ginčijamos nuostatos susijusios su turto nusikalstamos kilmės įrodinėjimu atskiro proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, kuris vykdomas prieš priimant galutinį teismo sprendimą baudžiamojoje byloje, metu. Išskirdamas turtinių klausimų vertinimą į specialų procesą įstatymų leidejas siekia, kad baudžiamosiose bylose kylantys turtiniai klausimai būtų sprendžiami laiku ir užtikrinant proceso ekonomiją. Šio proceso metu ne nustatinėjama asmens kaltė, o sprendžiama dėl nusikalstamos turto kilmės arba jo ryšio su nusikalstama veika. Šis specialus procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto atitinka Latvijos teisės doktrinoje apibrėžtą „procesą dėl daiktinių teisių“ (*in rem* procesas), kurio metu galutinai išsprendžiami turtiniai klausimai. Jei ikiteisminio baudžiamojo proceso metu įvykdomas procesas dėl nusikalstamu būdu įgyto turto ir teismas pripažino turtą įgytu nusikalstamu būdu, pagrindinėje baudžiamojoje byloje jis nebesprendžia dėl veiksmų, kurių reikia imtis dėl nusikalstamu būdu įgyto turto. Taigi proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto metu nevertinama asmens kaltė, šis procesas nėra grindžiamas apkaltinamuoju nuosprendžiu ir iš esmės nepriklauso nuo nagrinėjamos baudžiamosios bylos baigties.
- 11 Taigi Direktyva 2014/42, kaip ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, gali būti aiškinama kaip netaikoma Baudžiamojo proceso įstatyme numatytam procesui dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, nes teismo sprendimu turtas pripažįstamas įgytu nusikalstamu būdu prieš konstatuojant, kad buvo įvykdyta nusikalstama veika, ir prieš asmenį pripažįstant kaltu dėl šios nusikalstamos veikos įvykdymo.
- 12 Europos Žmogaus Teisių Teismas, vertindamas, ar konfiskavimas be apkaltinamojo nuosprendžio prilygsta bausmei, kaip ji suprantama pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 7 straipsnį, nurodė, kad pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, ar konfiskavimas taikomas priėmus sprendimą, kuriuo asmuo pripažįstamas kaltu dėl nusikalstamos veikos. Vis dėlto, atliekant šį vertinimą svarbūs ir kiti veiksniai, pavyzdžiui, atitinkamos procedūros pobūdis, tikslas ir konfiskavimo mastas, taip pat nacionalinės teisės aktuose numatyta šios procedūros esmė ir jos įgyvendinimo tvarka.

- 13 Pagal Latvijos teisės nuostatas vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto, turto ryšį su nusikalstama veika arba nusikalstamą turto kilmę pagrindžianti medžiaga yra išskiriama iš baudžiamosios bylos, kurioje atliekamas tyrimas dėl nusikalstamos veikos. Šiame procese bylos šalys turi teisę pateikti įrodymų, tačiau išvados dėl turto ryšio su nusikalstama veika arba dėl nusikalstamos turto kilmės, be kita ko, grindžiamos baudžiamosios bylos medžiaga.
- 14 Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad tam tikrais atvejais ši direktyva taikoma ir tuomet, kai įvykdyta nusikalstama veika, tačiau baudžiamojoje byloje nepriimtas apkaltinamasis nuosprendis. Jurisprudencijos dėl šios nuostatos Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nėra suformavęs.
- 15 Iš šios nuostatos kartu su Direktyvos 2014/42 2 straipsnio 4 dalimi galima daryti išvadą, kad tam tikromis aplinkybėmis ši direktyva taip pat taikoma konfiskavimo procedūrai, kuri nėra susijusi su vienos ar daugiau nusikalstamų veikų įvykdymo konstatavimu arba nėra vykdoma iš karto po jo, t. y. su apkaltinamuoju nuosprendžiu nesusijusiam nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimui. Be to, iš Direktyvos 2014/42 4 straipsnio 2 dalies teksto taip pat galima suprasti, kad joje nurodytos ne visos priežastys, dėl kurių neleidžiama taikyti konfiskavimo.
- 16 Taigi byloje Nr. 2022-32-01 aiškinant Direktyvą 2014/42 ir Pamatinį sprendimą 2005/212 gali būti padarytos skirtingos išvados dėl to, ar Baudžiamojo proceso įstatyme įtvirtintas proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto teisinis reguliavimas priskirtinas prie šios direktyvos 22 konstatuojamojoje dalyje nurodytos valstybių narių kompetencijos ir atitinkamai ar šie teisės aktai taikytini tokiam procesui.
- 17 Iki šiol dar nepateiktas minėtų teisės aktų išaiškinimas, susijęs su nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimu pagal nacionalinę teisę, kuris nevykdomas civilinio proceso tvarka ir pradedamas remiantis baudžiamojoje byloje surinktų įrodymų visuma, dar nekonstatavus nusikalstamos veikos įvykdymo ir asmens nepripažinus kaltu dėl jos įvykdymo. Direktyvos 2014/42 ir Pamatinio sprendimo 2005/212 teisingas aiškinimas ir taikymas, atsižvelgiant į jų tikslą pagerinti turto konfiskavimo baudžiamosiose bylose tvarką Sąjungos lygmeniu, nagrinėjamos teisėmis ir faktinėmis aplinkybėmis nėra toks akivaizdus, kad neliktų jokių pagrįstų abejonių dėl šių teisės aktų taikymo srities.
- 18 Jeigu nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimo teisiniu reguliavimui, įtvirtintam Baudžiamojo proceso įstatyme, taikoma Direktyva 2014/42 ir joje nurodytas Pamatinis sprendimas 2005/212, valstybės narės turi imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad asmenys, kuriems taikomos šioje direktyvoje numatytos priemonės, turėtų teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, kad būtų apgintos tų asmenų teisės. Savo ruožtu Chartijos 48 straipsnyje įtvirtinta nekaltumo prezumpcija.
- 19 Baudžiamojo proceso įstatymo 124 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas nusikalstamu būdu įgyto turto atveju taikomas mažesnis įrodinėjimo standartas – „didesnė tikimybė“, todėl procesui dėl nusikalstamu būdu įgyto turto vadovaujantis asmuo

neprivalo neabejotinai įrodyti nusikalstamos turto kilmės. Nuo to momento, kai procesui vadovaujantis asmuo praneša su turtu susijusiam asmeniui, kad preziumuoja, jog turtas įgytas nusikalstamu būdu, šis asmuo, jei mano, kad turtas nelaikytinas įgytu nusikalstamu būdu, privalo įrodyti turto kilmės teisėtumą. Jeigu minėtas asmuo negali pateikti patikimo paaiškinimo dėl atitinkamo turto teisėtos kilmės ir jeigu remdamasis įrodymų visuma procesui vadovaujantis asmuo gali manyti, kad turtas tikriausiai yra nusikalstamos kilmės, pagal Baudžiamojo proceso įstatymo 125 straipsnio 3 dalį laikoma įrodyta, kad turtas, su kuriuo atliktos pinigų plovimo operacijos, buvo įgytas nusikalstamu būdu.

- 20 Teismo procesas, kurio metu neskiriama baudžiamoji sankcija arba nepriimamas apkaltinamasis nuosprendis, nėra susijęs su „baudžiamuoju kaltinimu“, kaip tai suprantama pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalį. Įvykdžius procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto tokiu turtu pripažinto turto konfiskavimas laikytinas nuosavybės naudojimo „kontroliavimu“, kaip tai suprantama pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį, todėl su juo susijęs teismo procesas priskirtinas prie asmens civilinių teisių ir pareigų nustatymo, kaip apibrėžta Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje. Šalių lygiateisiškumo principas yra neatsiejamas nuo sąvokos „teisingas teismas“ ir, siekiant teisingos pusiausvyros, taikomas tiek civilinėse, tiek baudžiamosiose bylose. Šis principas reiškia, kad kiekvienai šaliai turi būti suteikta pagrįsta galimybė sau atstovauti, įskaitant galimybę pateikti įrodymų, taip, kad ji neatsidurtų labai nepalankioje padėtyje, palyginti su kita šalimi.
- 21 Nors pagal Latvijos teisinį reguliavimą proceso dėl nusikalstamu būdu įgyto turto metu nesiekama nustatyti asmens kaltės, vis dėlto nekaltumo prezumpcija pažeidžiama ne tik konkrečiai nustatius asmens kaltę, bet ir konstatavus, kad asmuo yra kaltas dėl nusikalstamos veikos.
- 22 Taigi turto galimos nusikalstamos kilmės vertinimas yra glaudžiai susijęs su tuo, ar su nagrinėjamu turtu buvo atliktos pinigų plovimo operacijos. Tokia procesui vadovaujančio asmens ar teismo išvada gali būti laikoma asmens pripažinimu kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo. Taigi galima daryti išvadą, kad ginčijamomis nuostatomis su turtu susijęs asmuo įpareigojamas paneigti prezumpciją, kad jis įvykdė pinigų plovimą. Tokia situacija prieštarautų nekaltumo prezumpcijos principui.
- 23 Todėl kyla abejonių, ar, kiek ginčijamoms nuostatomis taikomi Sąjungos teisės aktai, nacionalinis teisinis reguliavimas, pagal kurį vykdant procesą dėl nusikalstamu būdu įgyto turto taikoma teisinė nusikalstamos turto kilmės fakto prezumpcija ir su turtu susijęs asmuo privalo įrodyti turto kilmės teisėtumą, yra suderinamas su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teise į veiksmingą teisinę gynybą, 48 straipsnyje įtvirtinta nekaltumo prezumpcija ir Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 dalyje numatytais garantijomis.

- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat prašo Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, ar ginčijamų nuostatų teisinės pasekmės turi likti galioti.
- 25 Pagal *Satversmes tiesas likums* (Konstitucinio Teismo įstatymas) 32 straipsnio 1 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo sprendimas yra galutinis ir įsigalioja jo paskelbimo metu. Pagal to paties straipsnio 3 dalį įstatymo nuostata, kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino prieštaraujančia aukštesnės teisinės galios nuostatai, laikoma negaliojančia nuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo sprendimo paskelbimo dienos, jeigu šis teismas nenusprendė kitaip. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 31 straipsnio 11 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo sprendime gali nurodyti datą, nuo kurios ginčijama nuostata, pripažinta prieštaraujančia aukštesnės galios teisės nuostatai, nustoja galioti. Nustatydamas konkretų ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos momentą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įvertina, ar nėra pagrindų, dėl kurių ginčijama nuostata turėtų būti pripažinta negaliojančia atgaline data. Sprendžiant dėl ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datos, reikia derinti teisinio tikrumo principą su tam tikrų asmenų pagrindinėmis teisėmis.
- 26 Jei ginčijamos nuostatos būtų pripažintos neatitinkančiomis Konstitucijos 92 straipsnio pirmo ir antro sakinių, Chartijos, Direktyvos 2014/42 ir Pamatinio sprendimo 2005/212 reikalavimų, atsižvelgdamas į šias aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų nuspręsti, nuo kada tos nuostatos nustoja galioti.
- 27 Kaip yra pripažinęs Teisingumo Teismas, tik išimtiniais atvejais taikant bendrąjį teisinio saugumo principą, kuris yra Sąjungos teisės sistemos dalis, gali tekti apriboti visų suinteresuotųjų asmenų galimybę remtis jo išaiškinta norma, ginčijant sąžiningai nustatytus teisinius santykius. Sprendimą dėl tokio apribojimo galima priimti, tik jei tenkinami du esminiai kriterijai, t. y. suinteresuotų šalių sąžiningumas ir didelio sutrikdymo atsiradimo rizika. Toks apribojimas gali būti leidžiamas tik tame pačiame sprendime, kuriame sprendžiama dėl prašomo išaiškinimo.
- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, nagrinėjamu atveju reikia atsižvelgti į tai, kad nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas vykdomas siekiant apsaugoti svarbius viešuosius interesus ir juo siekiama užtikrinti teisėtumo principą.
- 29 Dabartinės redakcijos ginčijamos nuostatos galioja nuo 2019 m. gruodžio 24 d. Galutinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo sprendimas pagrindinėje byloje turės įtakos daugeliui teisinių santykių. Konfiskavus nusikalstamu būdu įgytą turta, atitinkamos lėšos pervedamos į valstybės biudžetą. Taigi ginčijamos nuostatos yra glaudžiai susijusios su valstybės biudžetu, o jų pripažinimas negaliojančiomis nuo tam tikro momento praeityje gali turėti

neigiamą poveikį valstybės biudžeto stabilumui ir sukelti grėsmę teisiniam tikrumui.

- 30 Teisinis stabilumas yra esminis teisinio tikrumo principo elementas, o šis reikalauja ne tik teisės aktuose nustatyto teisinio proceso, bet ir teisiškai tvaraus šio proceso rezultato. Ginčijamos nuostatos laikomos teisėtomis ir nacionalinės valdžios institucijos jas taiko visuose procesuose, susijusiuose su nusikalstamu būdu įgytu turtu.
- 31 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, būtina nustatyti, ar, pripažinus, kad ginčijamos nuostatos prieštarauja Konstitucijos 92 straipsniui pirmame ir antrame sakiniuose, Chartijoje, Direktyvoje 2014/42 ir Pamatiniame sprendime 2005/212 įtvirtintiems reikalavimams, teisinio tikrumo principą ir Sąjungos teisės viršenybės principą reikia aiškinti taip: atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes ginčijamas nuostatas galima taikyti ir palikti galioti jų teisinės pasekmės iki dienos, kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo sprendime bus nustatęs kaip ginčijamos nuostatos galiojimo pabaigos datą.